

Rekommendationer vid arbete som läkarassistent

- för läkare utbildade utanför EU/EES

SVERIGES LÄKARFÖRBUND 2017

**Sveriges
läkarförbund**

Den medicinska professionens organisation

För alla läkare under hela karriären

Läkarassistenter har potential att utgöra en stor tillgång för hälso- och sjukvården: de kan utföra värdefulla arbetsuppgifter och kan avlasta hälso- och sjukvården under exempelvis semestertider. Anställningsformen utgör också en god introduktion till arbete inom hälso- och sjukvården. En läkarassistent kan assistera läkare, men utövar inte läkaryrket i formell mening. Det kan ändå vara ett viktigt inslag i förberedelserna inför läkaryrket. Arbetet ska inte förväxlas med vikariat som underläkare, eftersom särskilda krav gäller för sådana vikariat (SOSFS 2000:6).

Anställa utlandsutbildade läkarassistenter har många fördelar

Många läkare utbildade utanför EU/EES tar anställning som läkarassistenter innan dess att de erhåller svensk legitimation. Tjänsteformen ger möjlighet till deltagande i läkarnära arbetsuppgifter, en inblick i sjukvårdens arbetssätt samt kontaktskapande med framtida arbetsgivare. Den ger även tillfälle att bekanta sig med det svenska sjukvårdssystemet och vidareutveckla språkkunskaper.

Idag upplever många utlandsutbildade läkare svårigheter med att få anställning som läkarassistent. Delvis kan detta förklaras av okunskap hos huvudmännen, men även av osäkerhet kring vad en läkarassistent får göra. Syftet med vår rekommendation är att förtydliga vilka regelverk som gäller för arbetsgivare och arbetstagare samt att visa på fördelarna med att anställa utlandsutbildade läkare som läkarassistenter. Svensk sjukvård skulle tjäna på att bättre ta tillvara utlandsutbildade läkares kompetens – inte minst under semestertider.

Det är viktigt att de utlandsutbildade läkarna inte enbart ses som avlastande arbetskraft, utan att de behandlas som framtidens rekryteringsbas och får möjlighet att på bästa sätt förbereda sig inför svensk legitimation. Rekommendationen belyser också de speciella risker som tjänsteformen kan medföra för utlandsutbildade läkare. En risk för gruppen, som kan ha många års arbete som läkare bakom sig, är att de får för mycket ansvar och tilldelas arbetsuppgifter som inte bör utföras utan svensk läkarlegitimation eller särskilt förordnande. Det har också förekommit att utlandsutbildade läkare fått markant lägre lön och riskerat att bli kvar i läkarassistenttjänster längre än nödvändigt. Samtidigt som läkarassistenttjänsterna kan vara en viktig kontaktyta mot hälso- och sjukvården är det viktigt att läkare på väg mot legitimation inte "fastnar" i dessa anställningar.

Vem kan arbeta som läkarassistent?

Tjänsten läkarassistent är idag oreglerad och utan tydlig profil. I praktiken brukar två huvudgrupper bli aktuella för anställning som läkarassistenter: läkarstudenter utbildade i Sverige eller i annat EU-/EES-land och läkare utbildade utanför EU/EES. Denna rekommendation

handlar i första hand om den andra gruppen, läkare utbildade utanför EU/EES. För rekommendationer avseende den första gruppen, se Sveriges läkarförbunds ”Rekommendationer vid arbete som läkarassistent”.

Vad får en läkarassistent göra – det juridiska regelverket

Även om en läkarassistent kan utföra olika arbetsuppgifter inom vården är det särskilt värdefullt att få delta i läkarnära arbetsuppgifter och i förberedande uppgifter inför svensk legitimation. Läkare utbildade utanför EU/EES har ofta många års arbete som läkare bakom sig. För denna grupp är det särskilt viktigt att tänka på att de, innan legitimation, inte får för mycket ansvar och tilldelas arbetsuppgifter som inte bör utföras utan svensk läkarlegitimation eller särskilt förordnande. Det är viktigt att följa det juridiska regelverket. Utgångspunkten

är att en läkarassistent aldrig självständigt ska utföra traditionellt läkararbete, med tanke på de tveksamheter kring kompetens, ansvar och patientsäkerhet som då riskerar att uppkomma.

I 4 kap 4 § patientsäkerhetslagen (PSL) anges att behörig att utöva yrke som läkare är endast den som 1) har legitimation för yrket eller som 2) särskilt förordnats att utöva det. Bakgrunden till regeln är att endast personer vars kompetens och lämplighet nogga har prövats ska få arbeta som läkare. Läkare utbildade utanför EU/EES och som arbetar mot svensk legitimation kan få särskilt förordnande att utöva läkaryrket genom ett särskilt beslut från Socialstyrelsen. Att utöva läkaryrket i andra situationer än vad som nu angetts är inte tillåtet.

För att läkarassistenterna ska kunna delta i läkarnära arbetsuppgifter är det möjligt att använda sig av delegering. För att delegering ska vara tillåten ska det vara förenligt med en god och säker vård.

Vad är delegering?

Grundläggande regler om delegering finns i 6 kap 3 § patientsäkerhetslagen (PSL). Ytterligare regler om delegering finns i Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 1997:14) om delegering av arbetsuppgifter inom hälso- och sjukvård och tandvård. Där anges bland annat att:

- » Den uppgift som ska delegeras ska vara klart definierad (det räcker till exempel inte att ange att delegeringen avser "injektioner", utan det måste preciseras närmare än så).
- » Den person som delegerar en arbetsuppgift ska själv vara både formellt och reellt kompetent att utföra arbetsuppgiften. En sjuksköterska kan därför till exempel inte delegera en läkaruppgift till en läkarassistent.
- » Varje delegeringsbeslut ska dokumenteras skriftligt och undertecknas av den som delegerar och den som får uppgiften delegerad till sig.
- » Den person som delegerat arbetsuppgiften ska bevaka att uppgiften fullgörs på ett sätt som är förenligt med en god och säker vård.

Sammanfattningsvis handlar delegering om att en person med såväl formell som reell kompetens genom en skriftlig överenskommelse ger en person utan formell men väl reell kompetens rätt att utföra en tydligt definierad uppgift.

En läkarassistent kan till exempel efter delegeringsbeslut från behörig hälso- och sjukvårdspersonal ges möjlighet att administrera och överlämna läkemedel. En arbetsuppgift får inte delegeras om det av en bestämmelse i en författning, en instruktion eller liknande framgår att uppgiften är förbehållen en viss yrkesgrupp. Det gäller till exempel receptföreskrivning, läkemedelsordination och utfärdande av olika slags intyg. Se textrutan om delegering för mer information.

Vårdgivarna behöver vara uppmärksamma på att läkarassistenten inte ges mer kvalificerade arbetsuppgifter än vad som är tillåtet. Det är speciellt viktigt att ha i åtanke gällande läkare utbildade utanför EU/EES som ofta har många års erfarenhet av läkararbete från sitt hemland. Kontakta Läkarförbundets medlemsrådgivning vid tveksamhet kring arbetsuppgifter eller om uppgifter får utföras utan skriftlig delegering.

Arbetsuppgifter för läkarassistenter

Spektrumet av arbetsuppgifter kan se olika ut beroende på kompetens, tidigare erfarenhet från vårdområdet med mera. Det är viktigt med rätt kompetens för rätt arbetsuppgift och att arbetsuppgifterna inte är mer kvalificerade än vad som är tillåtet.

Det är i första hand handledande/instruerande personal som, utifrån gällande regelverk och läkarassistentens kompetens, behöver definiera vilka arbetsuppgifter som läkaras-

sistenten kan anförtros. Arbetsuppgifter där läkarassistenter bör kunna medverka är till exempel remisskrivning, in- och utskrivning av patienter, ronder, administrera läkemedel och läkarmottagning. Uppgifterna bör utföras under överinseende eller annan omedelbar kontroll av ansvarig läkare. Arbetet ska även föregås av en introduktion och utbildning i de arbetsmoment som ingår. Inga dokument bör signeras av läkarassistenter.

Lön och anställning

Vanligtvis utgörs läkarassistenttjänsten av en korttidsanställning inom sjukvården. Läkarassistenttjänsten omfattas inte av kollektivavtalet *Specialbestämmelser för läkare*, eftersom detta enbart reglerar läkararbete. Däremot gäller för landstingssektorn det allmänna kollektivavtalet *Allmänna Bestämmelser*.

Som vid alla anställningar är det viktigt att bevaka att läkarassistenttjänster inte missbrukas, exempelvis genom att personer erbjuds oskäliga anställningsvillkor, får alltför mycket ansvar eller riskerar att "fastna" i dessa anställningar onödigt länge. Speciellt gällande läkarassistenter utbildade utanför EU/EES

är det viktigt att se till att läkarassistentens kompetens inte på ett oskäligt sätt utnyttjas som extra arbetskraft. Det är viktigt att den utlandsutbildade läkarens tjänstebetäckning justeras då denne fått svensk legitimation; tjänstebetäckningen bör då vara läkare – inte läkarassistent.

Diskutera noga igenom anställningsvillkor och arbetsinnehåll med din arbetsgivare innan du påbörjar tjänsten, så att det inte föreligger några oklarheter. Tänk på att lönen förhandlas individuellt. Kontakta din lokala läkarförening för aktuella lönenivåer.

Exempel på befattningsbeskrivning

X, studerande på läkarutbildningen, är under perioden X anställd som läkarassistent vid X-kliniken, X sjukhus. Hen ska efter instruktion och under klinisk handledning, efter överenskommelse med handledare/ansvarig läkare, delta i vid kliniken förekommande arbetsuppgifter, som inskrivning av patienter från akuten, ronder, utskrivning och utskrivningssamtal med patienter, remisskrivning och diktering av daganteckningar och epikriser.

Handledare X, Verksamhetschef X

Läkarförbundets politik

Rätt använt är en anställning som läkarassistent ett bra integrationssteg för utlandsutbildade läkare i väntan på svensk legitimation. Läkarassistenten har möjlighet att bekanta sig med det svenska sjukvårdssystemet, vidareutveckla sina språkkunskaper och etablera kontakt med kommande arbetsplatser. Arbetsgivaren kan samtidigt få bättre underlag till kommande rekryteringar. Läkarförbundet anser att svensk sjukvård skulle tjäna på att bättre ta tillvara utlandsutbildade läkares erfarenhet och kompetens. Det är dock viktigt att gruppen inte enbart ses som avlastande arbetskraft eller på ett oskäligt sätt utnyttjas som extra arbetskraft. Det har förekommit att de fått markant lägre löner och riskerat att bli kvar i läkarassistenttjänster längre än nödvändigt. Istället bör de utlandsutbildade läkarna behandlas som framtidens rekryteringsbas.

Vidare anser Läkarförbundet att det är viktigt att läkarassistenter med legitimation från ett land utanför EU/EES faktiskt får utföra uppgifter som på bästa sätt förbereder dem inför svensk legitimation. Därför bör tjänsten utformas så att läkarassistenten under ordande former successivt närmar sig läkararbetsuppgifter anpassade för dennes situation och behov.

Läkarförbundet anser att svensk sjukvård skulle tjäna på att bättre ta tillvara utlandsutbildade läkares erfarenhet och kompetens också innan de nått svensk legitimation. Får läkarassistenter mer relevanta arbetsuppgifter skulle vården kunna förbättras ytterligare.

lakarforbundet.se
Växel 08-790 33 00

Medlemsrådgivningen
- när du behöver råd och stöd kring din anställning
medlemsradgivningen@slf.se
08-790 35 10

Medlemsadministrationen
- när du har frågor om ditt medlemskap
medlem@slf.se
08-790 35 70

#vitaransvar #tryggvard